Euskal Herriko Ahotsak

ahotsak.com

Juan Arrieta Martinez

Markina-Xemein, Bizkaia (1924)

Aurkibidea

Biografia

Markinan jaio zen, kalean. Aita Iñuspekoa zuen eta ama Urberuagakoa. Bost neba-arrebatatik laugarrena izan zen. Aita Ameriketara ardizain joan zen gaztetan. Gero, Juan jaio ostean, taberna zabaldu zuen herrian. Juan zestan jokatzen ibili zen profesional Oviedon, baina laster utzi zuen eta etxera bueltatu zen etxeko dendan laguntzera. Urteak pasatu ahala, negozio gehiago eduki izan ditu Juanek: Ondarroako arrainak kanpora garraiatzeko negozioa eta etxeak eraikitzekoa, esaterako. Ume sasoiko Markinako giroaz hitz egin genuen berarekin egon ginenean, gerrako kontuez, Markinako denda eta fabrikez eta pilotari ibilitako sasoiaz, besteak beste.

Zintak

MAR-058

- **Proiektua**: Markina-Xemeingo ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Etxazarra, Ainhoa
- **Data**: 2013-09-26
- **Iraupena**: 67 min
- **Euskarria**: Bideo digitala
- **Kodifikatzailea**: Etxazarra, Ainhoa

MAR-075

- **Proiektua**: Ahaztuen Oroimena
- **Elkarrizketatzailea(k)**: Bereziartua, Aitor - Ibarzabal, Patxi - Unamuno, Alberto
- **Data**: 2015-01-01
- **Iraupena**: 120 min
- **Euskarria**: Bideo digitala

Pasarteak

1. Aita alargundu eta bigarrenez ezkondu zen

- **Erref**: MAR-058/002
- **Iraupena**: 0:01:11. **Hasi**: 00:01:01. **Bukatu**: 00:02:12
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:
Aita Ameriketara joan zen ardizain. Handik itzuli zenean, Elgoibarko batekin ezkondu zen. Gazte alargundu zen eta bigarrenez ezkondu zen Juanen amarekin.

Transkripzioa
- Aitte Ameriketa jun zan ta Ameriketan ardizaiñen egon zan urte batzutan ta handik etorri zan ta gero ezkondu zan. Ta ezkondu ta gero... Ezkondu zan Elgoibarko andra bategaz. Ta haregaz andriaz euki eban alabatxu bat. Baiña alabatxue euki ta hillebete batzuk zilla, hil ein jakon. Ta gero gure aitte ezkondu ein zan. Markiñeku zan lez, Markiñaa etortzen zan, Elgoibartik Markiñaa ta abar. Ta gero topau eban nobixie Markiñen osta be ta ezkondu zan ta orduntxe [agertu] giñen gu, beste bost anaixa.
- Bost izan zarie? Bigarren ezkontzakoak.
- Bost eta lehengue bat, sei. Bai. Lehelengue bat eta bigarrenekuek beste bost, sei.
- Zu zenbatgarrena izen zara, ba?
- Ni ixen na laugarrena: Maria Juanita, Justo, Jesusa, lau. Laugarrena.
- Azken aurrekoa.
- Bai.
- Horixe da, bale.

2. Seme zaharrena baserrian

- **Erref**: MAR-058/004
- **Iraupena**: 0:01:04. **Hasi**: 00:03:07. **Bukatu**: 00:04:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:
Aita eta osaba guztiak irten ziren baserritik, zazpi-zortzi anaia: Ameriketara, Argentinara edo Bartzelonara. Nagusiena baino ez zen baserrian geratu.

Transkripzioa
- Beste zortzi edo bederatzi anaixa zien ta danak jun zien Ameriketaa, Argentinaa, Bartzelonaa,... Danak, bat ez. Bertoko etxeko nausixe zana gatu zan baserrixen. Beste danak kanpora jun zien. Orduen be ez euen gauzie ugerixe hamen, e!
- Joan behar, ezta?
- Bai, joan biher. Ze han [...] harei danei jaten emoteko ez euen lekuik, eta ala! bakoitxa bere aldera.
- Kanpora!
- Bat gatu zan eta bera izen zan gatu zanik, danetatik bat, ta bera gatu zan txartuen. Beste danak hobeto. Batak Argentinan, bestie Buenos Airesen, bestiek ardizaiñen ta danetaa. Ta beste batzuk Bartzeonan be bai ta... Harek danak bizimodue, bueno, kostata, baiña bizimodue ataa eben behintzet hobeto.

3. Aita Boisen ardizain

- **Erref**: MAR-058/006
- **Iraupena**: 0:01:41. **Hasi**: 00:05:21. **Bukatu**: 00:07:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan
- Diaspora » Disporara bidaia » Diasporara bidaia

Laburpena:
Aita Boisen egon zen ardizain. Hiru hilabete inguru behar izan zituzten itsasontzian bertara heltzeko. Erdara gutxi zekitenez, txartel bat josten zieten alkandoran. Heldu zirenean, bertan bizi ziren euskaldunak topatu zituzten eta haiek lagundu zieten. Laster aurkitzen ei zuten lana euskaldunek, estimatuak ziren ardizaintzan eta.

Transkripzioa
- Non egon zan aitte, Ameriketan?
- Ameriketan egon zan Boisen. Boisen egon zan. Denpora gehixen hantxe. Ardizaiñen, e! Hamendik jun zien. Ohi dan moduen orduen harek ez ekixen, erderaz be ez ekixen, gitxi. Eta juen zien barkuen. Hiru hillebete-edo ein zittuen barkuen. Ta ipini otsen hamen txartel bat izenaz ta haretxegaz jun zien. Barkuen jun ta gero Boisera juteko zenbat kilometro ein zittuezen harek ta zelan ein ete zittuen. Sekulo ez gendun jakin zelan ein eben / eiben/. Ze han ez da /ezta/ oingo moduen hartu autobuse eta juteik. Ordun hara zelan jun ete zien? Ta gero Ameriketa jun zienien, ba, han bertan, Boisen, hara ailegau zienien, ba, han ia topau zittuezan euskaldunek, bertan bizi zien euskaldunek. Batzuk, ganera, enkargetan zien edo kargu hartzen eben hamendik juten zien jentie, ez ekixenak hango bizimodue, eta harek laguntzen otsen /laguntzotsen/ asko. Ta esaten otsen: “Bueno, zuek etorri hamen, hamen deukezue etxie ta biherra topau arte berton egongo zarie. Geuk emongo dotsueu jaten eta hamentxe egongo zarie ta biherra topau arte”. Baiña... ordun estimaue zan euskaldune han ardixek-eta zaintzen-eta, topetan eben biherra, laster topetan eben /topetaben/.

4. Artzain bizimodua

- **Erref**: MAR-058/007
- **Iraupena**: 0:02:09. **Hasi**: 00:07:02. **Bukatu**: 00:09:11
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan

Laburpena:
Behar bakartia zen artzaintza. Hilean behin joaten zitzaizkien "kanperuek" jana eramatera. Eskopeta ere aldean edukitzen zuen beti aitak, azeri asko zegoen inguruetan eta. Artalde handiak edukitzen zituzten.

Transkripzioa
- Ta hantxe egoten zien. Eta gero, ba, topau eben biherra ta... Baiña biherra junde, mendire junde ardixek zainddu bai, baiña zenbat denpora eitten eben mendixen iñor ikusi barik? Asko.
- Bakarrik.
- Bakar-bakar-bakarrik. Ta gero eurek eitten eben, ba, beti herrire bajatzen zienien, juntetan zien orduntxe euskaldunek, han inguruen euezenak, ta hortxe ibiltten zien. Baiña berak esaten eban "ha bizimodue tristie, tristie, hainbeste ardigez han, mendiz mendi". Ta juten jakon hillien behin-edo juten jakuen /juteakuen/ eurei janarixek-eta eruten otsezena, “kanperue” esaten otsena eurek, kanperue juten zan hara ta emoten otsen dana dalakue, ba, hillebeterako-edo, janarixe. Ordun be ia, ez euen ordun kamaraik eta holakoik eta ia han zelan konserbauko eben harek gauzak. Baiña mendixen euezan lez, ba, mendixe sanue ixeten da ta bera ta txakurre ta zaldixe. Ta eskopetie. Eskopetie, riflie.
- Badaezpadan.
- Bai, badaezapdan. Ta, ganera, han azerixe egoten zan asko, ta azerixek ganaue edo ardixek erun ez deixezan. Ta hantxe. Ta gure aittek horretan afiziñoie euken, kazari modure edo horretara, ta hantxe. Azerixek agertzen zienien, txakurre ta bera jun azerixen bille, azerixen kontra, ta hantxe ibiltten zien. Gustora, horretan ibiltten zanien.
- Errebañu handie euki zauen? Eukiko zauen, ezta?
- Buf! Haundixk. Nik ez dakit /eztait/ hori ixen leiken be, baiña hiru mille ardi-ta esaten eben ta. Ez dakit /eztaitx/ egixe danik be e, baiña halan esaten eben eurek.
- Zenbet urte egon zan han?
- Ba ez dakigu geuk be. Ez dakigu /eztakigu/ geuk be, baiña zenbat eingo zittun ba, zortzi bat urte edo gitxi gorabehera ixengo zan han eitten ebena. Bai, holakon bat.

5. Aitari tiroa jaurti ziotenekoa

- **Erref**: MAR-058/008
- **Iraupena**: 0:03:23. **Hasi**: 00:09:11. **Bukatu**: 00:12:34
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Diaspora » Lana diasporan » Artzainak eta kanperoak diasporan
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Euskaldunak diasporan

Laburpena:
Behin, aita ardizain zegoela, norbaitek tiroa jaurti eta zauritu egin zuten. Beste euskaldun bat joan zitzaion laguntzera, gero Juanen aitaginarreba izango zena, hain zuzen ere.

Transkripzioa
- Ta ordun pasau jakun gauza bat kuriosue. Gure aitte hortaixe euela ardixekin, batenbatek tirue bota otsen ta heridu ein eban /eiban/, heridu. Eta beste euskaldun bat euen beste aldien mendixen, ta tirue entzun ebanien, txokau: “joño, hau tirue hemen egoteko ze... ta hor `Bizkai´ dabil ba hor inguruen”. `Bizkai´ esaten otsen gure aittai. Ta “hortxe dabil ba”. Ta “hortxe dabil ba”. Ta esan eban: “bueno, zaldixe hartu ta buelta bat ein biher dot ia topetan doten edo zer ixen dan edo jakitteko”. Ta jun zan ta gure aitte topau eban heridute. Eta topau ebanien heridute, ba, berak ein otsen kurie edo dana dalakue, ta hartu eban ta harek erun eban nonora erun eban zaintzeko. Ta gero suertau zan ha ixen zala honen aitte.
- Ene! Bai?
- Ta eurek ezautu eitten zien, baiña bata hamen Iñuspen bizi zan ta bestie Belaustein. [Hegittik], bata [...] ezkerreta ta bestie eskumera. Baiña ezautu eitten zien. Eta, ba, harek zainddu eban ta hau ta bestie ta gero ondo parau zan aitte. Eta hori izen zan, kontizu, tirue bota otsena, beste... han obejeruek zien, ardixek zaintzen zittuen, eta cowboyek zien kontrarixuek horrenak. Bai, han ganaue egoten zan lez, pentsetan eben ganaue eta ardixe ezin leikela ixen. Eta kontrarixo haundixek zien. Ta bueno, gero pelikuletan be sarritten ikusi dittugu /ikusitxu/ euren burrukak zelan egoten zien. Baiña hamendik juten zien euskaldunek eta hamendik juten zien baserrittarrak harek ez zien gerreruek ez zien harek. Harek, haren pentsamentuik harek revolverrik-eta ez eben, cowboyek erabiltten daben moduen. Baiña haretxen kontra. Ta gure aittei be horretaixeik. Gero jakin eben eurek zein ixen zan, baiña harei ez dotse ezer eitten. Ta horretaixeik ixen zan hori.
- Ta heridu non ba?
- Ba ez dakit ba /eztaipa/ neuk be ze partetan. Hankan be bai ta. Ez dakit, ez dakit /eztait/ nun, e. Ze partetan ez dakit. Baiña bai, herido grabe be ez e, baiña heridu behintzet bai. Horretaixeik suertau zan. Ta gero suertau zan horren aizta bat be ezkondu zan neure anaixa bataz.
-A bai, e?
-Ta gero ni ezkondu nitzen honegaz. Honegaz. Eta,ba, hoixe, suertie ixetie. Bata amerikanue han mendi baten ta bestie bestien ta gero harek hori suertau ezkero, ba, gero eitten eben eurek bizimodue, hau ta beste, baiña harek ez ekixen holako pentsamentuik...

6. Aitak denda eta taberna eduki zituen

- **Erref**: MAR-058/010
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 00:14:34. **Bukatu**: 00:17:02
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Tabernak eta jatetxeak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Aitak taberna jarri zuen Ameriketatik bueltan eta gero lursaila erosi zuen etxea altxatzeko. Juan jaio zenean, taberna itxi eta denda zabaldu zuen aitak. Bertan ganaduentzako pentsuak, ongarriak eta etxeak eraikitzeko oholak ere saltzen zituzten. "Arrietaneko dendie" esaten zioten.

Transkripzioa
- Ta gero aitek ipini eban tabernea, ezta?
- Bai, tabernatxo bat ipini eban Markiñen.
- Hemen herrien?
- Bai. Eta ipini eban tabernie ta ni ezkondu... edo ni jaixo baiño lehen erosi eben hamen terrenotxu bat etxie eitteko. Ta diskusiñoie edo pentsamentue euren artien eukitten eben: “etxie amaittu edo semie jaixo, zer eingo da ariña?” Ta hoixe ixen zan gorabeherie, ta neu jaixo eta etxie amaittu batera ein eben, kontizu. Ta harek tabernie itxi eben orduen eta biximodu barrire.
- Eta zer ein eben taberna itxi ta ostean?
- Gero taberna itxi ebenin, gero hamen etxe barrixe ein eban lekuen ipini eban dendatxu bat.
- Egie da, pentsuek-eta esan deustezuz.
- Bai, denda bat eta pentsuek. Ta gero horretxegaz bixi ixen giñen ia nausixek ein arte.
- Ta tabernak badakizu ze izen euki euen?
- Bai, tabernie... itxain e... Elorzan tabernie. Ez, ez, gero izen zan Elorzan tabernie. Elorzak hartu eban ta gero ixen zan haren Elorzana. Baiña haren tabernian izena...
- Bueno, trankil, akordetan jatsunean esango dostezu.
- Bai, akordetan bana, esango dotsut.
- Bai, trankil, ez emon buelta larregi. Ta gero pentsuek, ezta? Ta horretan ia urte asko.
- Bai, urte asko, bai. Gero horretxegaz ba, jesus, ba hori e, noz arte? 2000 ingurure arte.
- Bai, e? Bai bada denporea, e?
- Bai.
- Ta zer, bakarrik pentsuek? Edo zeozer gehiau?
- Bai, pentsuek eta janarixe be bai, dendie. Dendie be bai ta pentsuek be bai. Gero abonuek be bai. Eta lehenengo-lehenengo saltzen eben baitte ohola be saltzen eben, etxiek eitteko-ta ohola ta. Baiña gero hori itxi eben berez. Eta pentsue eta abonuek asko.
-A beitu, osea ke baserritarrak joaten ziren horra, ezta?
- Bai baserrixentzako, bai.
- Izena euki eban horrek dendak?
- Bai, Arrietaneko dendie. Bai, haxe izen zan beti.

7. 1934an 'Esperanza' fabrika

- **Erref**: MAR-058/011
- **Iraupena**: 0:03:05. **Hasi**: 00:17:02. **Bukatu**: 00:20:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Bizkaiko lantegiak » Lea-Artibaiko lantegiak

Laburpena:
1934an 'Esperanza' fabrika Markinara etorri arte, letoi-lantegi batzuk

baino ez zeuden. Beraz, ordura arte gazteak letoi-lantegian hasten ziren, edo pilotan, bestela. 'Esperanza' fabrikan armak egiten ziren, morteroak. Markinan ez zegoen langile kualifikaturik, eta Gernikatik eta Elgoibartik ekarri zituzten.</p>

Transkripzioa
- Ta orduen zu Markiñen bizi izen zara, kalean, ezta? Herrian.
- Bai, bai, bai, hamentxe. Hamentxe berton, ointxe bixi garen... bueno, hau gero ein gendun, baiña lehen honetxen aurreko...
- Ta asko kanbiau da Markine zure ume denporatik hona?
- Bai, bai, asko-asko.
- Bai? Zetan ikusten dozu kanbiau dala ba?
- Oingo biximodue ta lehengo biximodue hamen diferentie zan. Jesus...! Hamen pelotarixe ixen zan gero asko. Hamen gero pelotarixe ixen zan, ba, fabrikie, “Esperanza y compañía” fabrikie etorri arte dana hamen pelotarixek. Ze ez euen bestelako... latonerixa batzuk euezan, latonerixa batzuk, eta ez euen beste industrixaik hamen. Eta gero etorri zan "en mil novecientos trenta y cuatro", mille ta beratzirehun ta hogeta hamalauen, etorri zan “Esperanza y compañía” fabrikie. Ta ha etorri zanien, ba, fabrikie ein eben barrixe ta... barrixe ein eben. Ez euen hor... soluek euezan bakarrik eta soluek erosi ta fabrikie ein eben. Eta Markiñen ordure arte pelotarixe, biherra topetako, pelotarixe, eta latonerixa batzuk baeuezan, baiña harek be oingo aldien jente gitxi eukitten eben. Ta hoixe zan Markiñeko industrixie. Ta pelotie.
- Jendea ez zan joaten Ondarrure ta holan? Itsasora ta holan?
- Ez, ez, itsasora ez. Hemen jentiek ez dau euki itsasora juteko kostunbreik.

- Ta hori industria hori esan dostezune etorri zana, ze izen eukon?
- Esperanza y compañía.
- Ta zer eiten euen?
- Armamentuek. Morterue, generalmente, mortero. Mortero 48, mortero 52 eta... morteruek. Baiña oingo aldien mortero txikixek, baiña hori asko saltzen eben. Hamen lehenengo hasiko zien, lehelengo hasiko zien, ba, zenbat personal? Berton be ez euen, ordun ez euen Markiñen ofizialik, torneruek eta mandrinadorak eta erabilteko, ta jentie ekarri eben Gerniketik eta Elgoibartik. Eta gernikarrak asko etorri zien Markiñaa, fabrikie handik ekarri eben ta. Ta gernikar asko. Ta horrek ofizialak zien lez, horrek ixen zien bihergin klasifikauek Markiñen. Gero bertokuek ikesi ein eben bertoko jentiek be. Baiña lehelenguen horretxek.
- Kanpoko jentea. Bueno, kanpokoa, euskaldunek.
- Bai, euskaldunek bai, Gernikekuek.
- Erdaldunik ez zan etorri?
- Ez, orduen ez zan etorri erdaldunik. Gernikarrak eta elgoibartarrak batzuk. Eta horrek Markiñen ordun inportantie zan gernikarra, ze enpresesarixue zan gernikarra.

8. Markinako Eskola Laborala

- **Erref**: MAR-058/014
- **Iraupena**: 0:01:56. **Hasi**: 00:23:14. **Bukatu**: 00:25:10
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:
Markinako Eskola Labrorala 1950 urte inguruan egin zuten, 1950. Lehen, bertan ikasten zutenek 'Esperanza' fabrikan-eta sartzen ziren beharrean. Orain ingeneritzak ere irakasten dituzte bertan.

Transkripzioa
- Zera be Markiñen, Eskola Laborala be ein zan.
- Noz hori?
- Ba Eskola Laborala ze urtetan, ez dakit ba nik oin ze urtetan ein zan, baiña...
- Emaztea: "El año cincuenta y..."
- "El año cincuenta o sesenta". Hor inguruen ixengo zan. Ein zan Eskola Laborala ta hor Eskola Laboralak biher asko ein dau jentiek ikesteko. Orduen hor biherrien ibili zienak ezagun ixeten dabe gero biherrako jakin eitten dabe martxie zelan. Oin ia kategorixa haundixaz, baiña ordun lehenenguen ba, ez zan horrenbestekue, baiña oin bai, oin ia Eskola Laboralak ia kategorixa haundixe dauke. Gure loba batek be hortxe ein dau ingenieritza.
- Bai, nik ezetuten dot jentea hor ibili dana.
- Bai, ia ingenieritza eitteko ba "ya es categoría".
- Baia lehen ez zan egongo ingenieritza.
- Ez, horrenbesteik ez, baiña hor biherra eitten ebenak ezagun izeten zien, hor ikeste ebenak ezagun izeten zien gero biherrien. Ia neure kintxue, Federico Pradera, kasu baterako. Ha geure kintxu zan eta hortxe hasi zan ikesten. Ez, ha Eskola Armerian hasi zan ikesten.
- Emaztea: Eibarren.
- Eibarren, "Escuela de armería". Hau ez euen ondioik eta. Baiña "Escuela de armerían" be han ein ebenak ezagun izeten zien Eibarren. Ta Markiñen hortxe Caja Laboraleko zerien ikesi ebenak ezagun-ezagun izeten zien. Ze biherra junde jakitten dabe zer ein.
- Klaro, bertan ikesi eta...
- Espezializau.
- Bai.

9. Frontoira eskolara orduko

- **Erref**: MAR-058/015
- **Iraupena**: 0:02:57. **Hasi**: 00:25:10. **Bukatu**: 00:28:07
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Markinan zesta-puntako pilotari ugari egon izan da. Ume guztiak hasten ziren frontoian, sei-zortzi urte zituztela. Eskolara orduko, frontoira joaten ziren. Markinan pilotari on asko irten dira, Ameriketatik diru asko ekarri dutenak.

Transkripzioa
- Hamen pelotarixe ixen da...
- Hamen pelota, ezta?
- Bai, pelotie, pelotie. Zesta-puntako pelotarixek. Eta onak urten dabe ta...
- Bai, ta zer, umeak-eta ibilten ziren?

- Pelotan?
- Bai, diñot, umetan hasiko ziren, ezta?
- Bai, bai, beti.
- Zu be ibili zara?
- Baitte! Behin sei-zortzi urtera ezkero, frontora!
- Danak.
- Bai, danak frontora. Egunero. Egunero juten giñen gu, berrogei bat lagun goixeko zazpiretako juten giñen frontora. Ta hantxe zortzirek arte, e. Zortziretan etxera. Ta gero eskola jun biher! Baiña Markiñen ez euen hara juten ez zanik iñor be. Gure denporan direkto.
- Bai, e?
- Markiñen pelotari onak urten dabe.
- Bai, beti euki dau fama, ezta?
- Eta diru asko ekarri dabe, ganera, Ameriketatik. Pelotarixek Markiñaa diru asko ekarri dabe.
- Egon da hemen enpresarik, holan pelotarien...
- Ez enpresaik... bueno, bat... ez, baiña ein eben, Bartzelonan ipini eben frontoie. Beste huelga bat eta istorixak egon zien ta ordun ein eben enpresa bat formau eben Bartzelonan jokatzeko ta. Markiñen be bai. Markiñen jokatzeko be bai, baiña hori ixen zan “coyuntural” esaten dan moduen. Ba, en fin, huelgie-ta egon zien lez, ba, hantxe bixen bittartien jokatzeko ta segitzeko. Baiña ez zan, enpresa modure ez zan segidu pelotarixekin.
- Osea ke umetako afiziñoa hori zan, ezta? Pelotea.
- Bai, pelotie. Hemen gure denporan pelotie. Ez euen besteik ganera ta.
- Frontoie eukiko zenduen ta hantxe.
- Bai, frontoi ona ta haraxe.
- Emaztea: Eta zeu nun egon ziñan?
- Eta frontoien, juten giñen goixien eta zabaltzen eben goixeko seiretako zabaltzen eben frontoie. Ta juten giñenak han egoten giñen, ba, jokatzen. Eta ha frontoie zabaltzen ebanak gu zortziretan eskolaa jun biher giñen / bigiñen/ lez, etorten zan, joten eban, esaten eban: “nahiku da!” Ta juten giñen danak, emoten oskuen bakotxai eskoba bat ta berak zerriñe botaten eban frontoien ziher, zerrautse, tea gu danok hasi alde batien frontoien ta illeran paraute danok raa... ta egunero hori, e! Frontoie garbittute izten gendun. Eta orduen handik urtetan gendunien, emoten oskun “zarzaparrilla” ur apur bataz “zarzaparrilla” tragotxu bat ta ala! Etxera! Ha ixeten zan gure lehenengo biherlekue.
- Ta gero eskolara?
- Egunero, bai, gero eskolara, bai.

10. Markinan pilotari profesional ugari

- **Erref**: MAR-058/016
- **Iraupena**: 0:02:34. **Hasi**: 00:28:07. **Bukatu**: 00:30:41
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
<p>Hamasei urte zituela hasi zen profesional pilotan, baina arin utzi zuen Juanek. Vigon ibili zen profesional, beste markinar askorekin batera. Espainian bertan ere zestako frontoi asko egon zen eta baita Bruselasen ere. Orduko pilotari onak Txuso Larrañaga, Kareaga, Laka, Mutrikuko Txurruka,

Garmendia, Egurbide eta 'Pistón' izan ziren, besteak beste. Asko Ameriketara joan ziren eta dirua egin zuten bertan dolarrarekin.</p>

Transkripzioa
- Zebat urtekin jun ziñen Vigora?
- Gero ni bai, pelotan neu be jun nitzen, pelotari profesional.
- Ibili ziñen profesional?
- Bai. Hamasei urtegaz jun nitzen, baiña nik laster itxi neban e!
- Bilbora joan zinen?
- E?
- Bilbora?
- Ez, Vigo, Galicia.
- A, Vigora! A bai, e? Hamasei urtegaz, e?
-Bai. Asko jun giñen ordun hamendik, e! Markiñetik asko jun giñen, bai.
-Bai, e? Han eiten pelotan?
-Bai, han frontoie zabaldu eben. Bueno, frontoie eindde euen lehendik be. Lehen eindde euen frontoie ta gero orduntxe zabaldu eben ostera be, ta gero urte askotan segidu eban han. Baiña ordun frontoiek pelotakuek asko euezan, e! Euen: La Coruña, Vigo, Lérida, Madrid, Barcelona, Sevilla... Bruselasen be bai euezan pelotarixek. Ordun pelotari asko juten zan Markiñetik.
- Baiña zuek zestakoak, ez?
- Bai, zestakuek danok, danok zestakuek.
- Hemen zestakoak, ez?
- Bai, bai. Eskukuek ez euken merkaurik hamendik kanpora. Eskuz berton bakarrik, Euskal Herrixen bakarrik.
- Eta zesta kanpoan be bai, ez?
- Bai, bai.
- Ta nortzuk ziren orduko zestako, holan, onak? Zure sasoikoak.
- Onak ordun urten eben: Txutxo –Txutxo Larrañagak hortxe kuadrillatik urten eban–, Kareaga, Laka... horrek zien e... Mutrikuko Txurruka be bai. Hori be ona zan. Garmendia ta Egurbide ta...
- Emaztea: `Pistón´.
- O, `Pistón´ hori mutrikuarra, `Pistón´.
- Horrek onak, ez?
- Bai, onak.
-Eta asko Ameriketara joaten ziren, ezta?
-Asko, asko. Bai, hamen baiño... Hamen Barzelona ta Madrid kendu ezkero, hamen ez zan... ez euen... Zaragozan be bai, inportantie zan ordun Zaragoza be, frontoie. Baiña Ameriketa zan junde dirue ekarten ebena Ameriketa. Ordun dolarra euen altu ta pezetie baju. Eta Ameriketa juten zienien, handik diru asko ekarten eben.
-Ta kanbioa ona.
-Ta kanbixue ona. Kanbixue pezeta asko. Eta pelotarixek be fiñek urten eben Markiñen, e! Pelotarixek be juten zien danak dirue eittera, dirue batzera. Oin eitten dabena rumanuek-eta hamen: ba, hartu ta han hartzen eben dirue Markiñaa ekarri.

11. Juan profesional Vigon

- **Erref**: MAR-058/017
- **Iraupena**: 0:01:38. **Hasi**: 00:30:41. **Bukatu**: 00:32:19
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Aisia » Kirola » Pilota

Laburpena:
Denboraldi bi egin zituen Juanek Vigon. 'Frontón Vigués' enpresarekin eduki zuen kontratua eta hotela jartzen zioten bertan egoteko. Urte gogorrak izan ziren orduan, gose urteak, eta bi urte pasatu ondoren etxera bueltatu zen.

Transkripzioa
- Eta Vigon zenbet denpora egon ziñen, ba?
- Ni denpora gitxi, tenporada bi bakarrik.
- Tenporada bi?
- Bai.
- Emaztea: Tenporada bi.
- Gero frontoiek segidu eban ondioik martxan, e, baiña nik urten naben handik ta nik gero gehixa ez dot /eztot/ ein.
- Ta non eiten zindun lo ta...?
- Vigon? Hotela ipintten oskuen. Bai, bai, hotela ipintten oskuen / ipintxoskuen/. Enpresiek emoten oskuen honenbeste bat eta gero jan ta hotela, bai.
- Eta ze enpresa zan, ba?
- “Frontón Vigués”. Ordun “Frontón Vigués” zan ha. Eta enpresiek ipintten zittun, ba, kontratue eitten eben pelotarixeki, ta enpresiek emoten oskun, ba, hotela “en tal sitio, hotel tal, hotel tal” eta "todo pagau".
- Eta pagau eiten otsuen?
- Bai, bai, bai, hotela pagaute.
- Ez, baiña gero diñot aparte, zueri pagau.
- Bai, guri zeozer, baiña diru gitxi emoten oskuen guri. Bueno, baiña hamasei urtegaz be ezin geinkien gauza handirik eskatu. Jun zien beste batzuk nausixauek be bai, e! Eta harek, ba, guk baiño gehitxua irabaziko eben ta, baiña...
- O sea ke zuk urte bi ta itxi ein zendun? Hona etorri ziñen gero?
-Bai, bai, etxera. Etxien baneuken nik biximodue ta. Dendie ta geunkezan lez, ba, hantxe. Ordun urte txarrak, urte gatxak ixen zien orduen. "Era cuando la mayor" e..... Españan goseik haundixena...
- Zer izen zan, gerraostea?
- Bai, cuarenta, cuarenta y uno, cuarenta y dos... hortxe ibili zan. Ta ordun gosie euen hemen.

12. Gerraostean ogi beltza eta errazionamendua

- **Erref**: MAR-058/018
- **Iraupena**: 0:01:42. **Hasi**: 00:32:19. **Bukatu**: 00:34:01
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:
Urte askoan egon zen gosea gerraostean. 1945. urtera arte egon ziren ogi beltza jaten Markinan. Urte horretan, Burgosera joan zen soldadu Juan eta bertan ogi zuria jaten zutela ikusi zuen. Gerraosteko urte gogor horietan, Juanen dendan bertan ematen zuten errazionamendua.

Transkripzioa
- Bai, gose handie?
- Bai, gosie asko egon zan ordun. Ogixe be baltz-baltza jaten zan hamen “porque no había pan blanco”. Ondio guk e.... ni cuarenta y cinkuen... mil novecientos cuarenta y cinco jun nitzen soldau, eta Markiñen ogixe baltza jaten zan ondiok. “Pan integral” izeten zan, baiña oin “integral” erosten da, gozue dala-ta, baiña hori ixeten zan... oin eitten dabe “pan integral” naturala, baiña hamen saltzen zan ogixe orduen, ez euen lez garixe “suficiente”, garixe ta zentenue ta hau ta bestie nahastaute ta ahal dan modukue. Ta gu, akordetan na ni, Burgosa jun giñen soldau ta Burgosen ogixe zuri-zurixe. Ogi zurixe, ogixe... bueno, oingotxe modukue. Ta joe, gure poza han, ogixe! Hamen usaute, ogixe jan biher bagendun / bibagendun/, baserrixetan-ta erosi biher, kontrabandoko ogixe erosi biher. Ta hara jun ta ogixe.
- Zuek emongo zenduen dendan arrazionamendue, ezta?
- Bai, razionamentue, bai. Rigurosue zan razionamentue orduen, jesuus!
- Ta nondik hartuten zinuen?
- Kartillak geunkezan danok hamen. Ordun danak euken kartilla bat. Liburutxu bat “con sus etiquetas y tal”. Eta haretxegaz jun biher ixeten zan erostaa, razionamentue emoten ebenien.
- Baia zueri dendara etorriko jatsuezan, ezta?
- Bai, geuri bialtzen oskuen. Ba, gure bezeruentzako ia izenak hartute euezan ta harentzako geuri bialtzen oskuen, denda danei bialtzen otsen, ba, beran bezeruei.

13. Bilbora edo Gernikara dendarako jeneroen bila

- **Erref**: MAR-058/019
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:34:01. **Bukatu**: 00:36:04
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autobusak
- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:
Bilbotik ekartzen zuten eurek dendarako jeneroa, baina baita Gernikako azokatik ere. Astelehenero edukitzen zuten autobusa Gernikara joateko. Bilbora joateko, ostera, egunean behin edukitzen zuten autobusa, Ondarroatik irteten ziren 'La Esperanza' autobusak. Solairu bikoak izaten ziren orduko autobusak.

14. Oinarrizko jatekoak: indaba, aza eta txerrikiak

- **Erref**: MAR-058/021
- **Iraupena**: 0:02:28. **Hasi**: 00:37:12. **Bukatu**: 00:39:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa

Laburpena:
Egunero-egunero indaba lapikokada prestatzen zuten bazkaltzeko eta baita aza ere. Urte osorako txerria hiltzen zen orduan baserrietan eta horregatik txerrikiak ere sarritan jaten zituzten. Eurek ez zuten txerririk hiltzen, baina harategietan erosten zituzten. Hainbat harategi egon zen Markinan. Arraina Ondarroatik etortzen zirenei erosten zieten.

15. Eguenetan azoka eta hileko bigarren zapatuan feria

- **Erref**: MAR-058/024
- **Iraupena**: 0:01:50. **Hasi**: 00:43:47. **Bukatu**: 00:45:37
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:
Eguenetan azoka egiten zen Markinan eta hil guztietako bigarren zapatuetan feria. Behi onak ekartzen zituzten ferian saltzeko. Esnea jetzi gabe edukitzen zituzten behiak, errapeak handiak izan zitezen. Gero, bertan jetzi eta esnea umeei ematen zieten.

16. Eskola utzi eta familiako negozietan sartu

- **Erref**: MAR-058/025
- **Iraupena**: 0:02:03. **Hasi**: 00:45:37. **Bukatu**: 00:47:40
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskolaz aparteko ikasketak

Laburpena:
Eskolan hamalau urtera arte egon zen eta gero eskola partikularrean ibili zen, Maritxu Azpirirekin. Gero, Vigon egon zen urte biz eta etxera bueltatu zen dendako beharretan laguntzera. Urteak pasatu zirenean, kamioiekin ere egiten zuten lan, arraina-eta garraiatzen: Bartzelonara eta Madrilera garraiatzen zituzten Ondarroako arrainak.

17. Praktikante ibili zen soldadutzan

- **Erref**: MAR-058/026
- **Iraupena**: 0:02:44. **Hasi**: 00:47:40. **Bukatu**: 00:50:24
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza

Laburpena:
1945ean soldadu joan zen. Urte bi eta erdi eman zituen bertan: urtebete Burgosen, urtebete Donostian eta sei hilabete mugan. Hiru hilabeteko instrukzioa egin ostean, praktikante jarri zituen mediku batekin.

18. Anaia Iruñan gerra hasi zenean

- **Erref**: MAR-058/029
- **Iraupena**: 0:02:43. **Hasi**: 00:55:20. **Bukatu**: 00:58:03
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Gerra sasoian denda itxi egin behar izan zuten, ez zegoen jenerorik saltzeko eta. Urritik apirilera frontea eduki zuten Markinan bertan. Anaia zaharra Iruñean egon zen gerra hasi zenean eta han geratu behar izan zuen Markinara itzuli ezinik. Ez zegoen modurik berarekin komunikatzeko.

19. Egunero bonbardaketa Markinan

- **Erref**: MAR-058/030
- **Iraupena**: 0:02:32. **Hasi**: 00:58:03. **Bukatu**: 01:00:35
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Ihes egin beharra
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka

Laburpena:
Dendan geratu zitzaien apurrarekin eta errazionamenduarekin egin zuten aurrera gerrako urte gogorretan. Bonbardaketak egunero egoten ziren Markinan eta koba batera joan behar izaten zuten babes bila. Francoren soldaduek Markina hartu zutenean, jende askok alde egin behar izan zuen.

20. Francoren soldaduek Markina hartu zutenekoa

- **Erref**: MAR-058/031
- **Iraupena**: 0:01:39. **Hasi**: 01:00:35. **Bukatu**: 01:02:14
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Borroka
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:
Francoren soldaduak Etxebarritik sartu ziren Markinara eta eurekin batera mairuak ere sartu ziren. Frontoia armez bete zuten eta Karmengo komentua ere kuarteltzat hartu zuten. Egun batean, hirurogei kanoikada baino gehiago bota zituzten Markinan eta etxe bat erre egin zen. Urberuagako bainuetxean, ostera, komunistak zeuden.

21. Urberuagako bainuetxea

- **Erref**: MAR-058/032
- **Iraupena**: 0:00:52. **Hasi**: 01:02:14. **Bukatu**: 01:03:06
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:
Jende asko etortzen zen kanpotik Urberuagako bainuetxera, ur haiek osatu egiten zutela eta. Gerraostean ere entzutetsua izan zen.

22. Londresko BBC entzuten zuten gerra sasoian

- **Erref**: MAR-058/033
- **Iraupena**: 0:01:33. **Hasi**: 01:03:06. **Bukatu**: 01:04:39
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Kultura » Aisia » Hedabideak » Irratia

Laburpena:
Gerrako urteetan umeek ez zuten eskolarik eduki. Sasoi horretan, irratitik jasotzen zituzten gerrako berriak. Hala ere, debekatuta egon zen Londresko BBC, esaterako, entzutea. Markinar batek ematen zituen berriak bertatik.

23. Egunkariak eta Euskadiko dirua

- **Erref**: MAR-058/035
- **Iraupena**: 0:01:58. **Hasi**: 01:05:02. **Bukatu**: 01:07:00
- **Multimedia**: bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerrako administrazioa
- Aisia » Kultura » Irakurtzea

Laburpena:
Gerra sasoian Euzkadi aldizkaria, El Hierro eta La Gaceta del Norte moduko aldizkariak irakurtzen zituzten. Hala ere, gero, Euzkadi aldizkaria debekatu egin zuen Francok. Juanek Euskadiko dirua ere ezagutu zuen sasoi hartan.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-11-10

CC-by-sa | **Ahotsak.eus**
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com